

Соціологічні дослідження

УДК 614.2:616.38.002.3

В.В.Грубляк

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОНОРІВ М. КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО

Міська станція переливання крові, м. Кам'янець-Подільський

Резюме. На підставі результатів дослідження донорської популяції за віком, статтю, соціальним станом у 2003-2007 роках визначені особливості змін в окремих донорських групах та напрямках мотивації донорства у

зв'язку із соціально-економічним розвитком суспільства. Обґрунтована необхідність оптимізації заходів по залученню населення до донорства.

Ключові слова: донори крові, соціальні групи.

Вступ. На сучасному етапі розвитку служби крові актуальним завданням є створення умов залучення до донорства та забезпечення безпеки всього ланцюга донор-персонал-реципієнт [1, 8]. Першим і одним із найважливіших у цьому ланцюзі є епідеміологічний етап – відбір донорів [2, 9]. Обмеженість донорських ресурсів примушує приділяти особливу увагу донорській справі, донорським кадрам [3, 4]. Особлива увага належить первинним і платним донорам крові, які є чинниками високого ризику гемотрансфузійних інфекцій [4, 9]. Джерелом донорської крові, компонентів і препаратів крові залишається донор крові. Тому аналіз та оцінка соціально-демографічних особливостей різних донорських груп набуває важливого значення у вирішенні питання залучення населення до донорства [5, 7].

Мета дослідження. Визначити і оцінити зміни, які відбулися в донорській популяції за минулі 5 років, обґрунтувати необхідність оптимізації заходів по залученню населення до донорства.

Матеріал і методи. Дослідження проведено за даними аналізу роботи міської станції переливання крові 2003-2007 років. Дозвіл до участі в донорстві крові проводився на підставі критеріїв, які прийняті в міжнародній практиці і затверджені вітчизняним законодавством [1, 2, 8]. До донорства допускаються дієздатні громадяни віком від 18 до 60 років, які пройшли медичне обстеження, стандартний комплекс лабораторних тестів і визнані здоровими.

Результати дослідження та їх обговорення. Останнім часом спостерігається зменшення загальної кількості донорів практично у 2 рази [1, 8]. При цьому рівень серопозитивних осіб (що зумовлюють “браковану” кров) залишається достатньо стабільним (від 2,5 % до 3,8 %) (табл. 1). Серед первинних донорів переважають чоловіки віком до 40 років, жінки становлять 38,5 %, серед кадрових жінок-донорів – 65,7 %.

Важливою умовою забезпечення якості донорської крові є робота з кадровими донорами, кількість яких повільно збільшується (у 2003 р. – 106 – 2,5 %, у 2007 р. – 133 – 3,8 %), що є негативною ознакою [2, 3, 9].

Більша кількість донорів віком 31-40 років (у 2003 р. – 47,3 %, у 2007 р. – 50,6 %). Динамічне спостереження визначає зниження кількості донорів у віковій групі 41-50 (у 2003 р. – 1050 – 24,8 %, у 2007 р. – 560 – 12,2 %) та старше 50 років (у 2003 р. – 380 – 8,9 %, у 2007 р. – 212 – 6,3 %). Збільшення кількості донорів у віковій групі до 20 років є невеликим: у 2003 р. – 598 – 14,1 %, у 2007 р. – 507 – 14,7 % (табл. 2).

За соціальним складом найбільшою за кількістю є група безробітних (у 2007 р. – 1070 – 31 %). Група донорів-робітників зменшилася в 1,5 раза, або на 4,2 %: у 2003 р. – 541 – 12,8 %, у 2007 р. – 298 – 8,4 %. Участь учнів та студентів у донорстві не зменшилась (у 2003 р. – 578 – 13,4 %, у 2007 р. – 487 – 14 %), але значного збільшення кількості донорів цієї групи немає.

Соціальні групи представлені відносно рівномірно, але співвідношення між ними різне. Зокрема, група молоді збільшилася незначно, від 13,7 % – у 2003 році до 14 % – у 2007 році; службовці – відповідно від 12 % до 13,6 %. Дослідження соціальної структури визначило появу і збільшення таких груп донорів, як безробітні та інші. Максимальна кількість безробітних, які стали донорами, спостерігалась у 2005 р. – 1224 – 32,9 % і 2007 р. – 1129 – 33 %.

У групі “інші” максимальна кількість донорів визначалась у 2003 р. – 1504 – 35,5 %, у 2004 р. – 2116 – 44,1 %. При цьому помітне зниження кількості донорів у цій групі: у 2003 р. – 1504 – 35,5 %, у 2007 р. – 1278 – 33 %.

У групах “безробітні” та “інші” мотивацію донорства підтримує реальна матеріальна зацікавленість при низькому рівні якості життя і здоров'я.

Донори цих груп розглядаються як чинник високого ризику гемотрансфузійних інфекцій [4, 6]. Участь студентської молоді в донорському русі має позитивне значення. Але, з іншого боку, ця група донорів є найбільш сексуально активною, підвищує вірогідність інфікування крові (ВІЛ, вен. хвороби), зумовлює підвищення рівня серопозитивних донорів [3, 4, 6, 9]. За останні роки кількість донорів у деяких групах зменшилась (табл. 3).

Таблиця 1

**Аналіз кількості донорів по станції переливання крові
м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області 2003-2007 рр.**

Роки дослідження	Кількість кроводач	Кількість донорів	Кількість серопозитивних донорів		Кількість кадрових донорів	
			у числах	у %	у числах	у %
2003	4514	4234	7	0,16	106	2,5
2004	5074	4789	16	0,33	263	5,5
2005	4048	3705	15	0,40	166	4,5
2006	3668	3370	17	0,50	168	5,0
2007	3853	3455	13	0,38	133	3,8
Всього	21157	19553	68	0,35	836	4,3

Таблиця 2

**Вікова характеристика донорів станції переливання крові
м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області 2003-2007 рр.**

Роки дослідження	Кількість донорів	Вікові групи									
		до 20		21-30		31-40		41-50		старше 50	
		ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%
2003	4234	598	14,1	205	4,9	2001	47,3	1050	24,8	380	8,9
2004	4789	738	15,4	417	8,7	2025	42,3	1217	25,4	392	8,2
2005	3705	565	15,3	511	13,8	2015	54,4	393	10,6	221	5,9
2006	3370	503	14,9	397	11,8	1840	54,6	400	11,9	230	6,8
2007	3455	507	14,7	421	12,2	1749	50,6	560	16,2	218	6,3
Всього	19553	2911	14,9	1951	10,0	9630	49,3	3620	18,5	1441	7,3

Таблиця 3

**Соціальна структура донорів станції переливання крові
м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області 2003-2007 рр.**

Роки дослідження	Загальна кількість донорів	Соціальні групи донорів									
		робітники		службовці		студенти, учні		безробітні		інші	
		ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%
2003	4234	541	12,8	512	12,0	578	13,7	1099	26,0	1504	35,5
2004	4789	511	10,7	534	11,2	718	15,0	910	19,0	2116	44,1
2005	3705	389	10,5	431	11,6	556	15,0	1224	32,9	1105	30,0
2006	3370	395	11,7	412	12,3	493	14,6	792	23,4	1278	33,0
2007	3455	298	8,4	471	13,6	487	14,0	1129	33,0	1070	31,0
Всього	19553	2134	11,0	2360	12,0	2832	14,5	5154	26,3	7073	36,2

Визначено, що питома вага осіб із вищою освітою збільшилась: студентів у 2003 р. – 13,7 %, у 2007 р. – 14 %; службовців – відповідно – 12 % і 13,6 %. Донори-студенти і учні становлять за період 2003-2007 роки 14,5 % – 2832, службовці – 12 % – 2360, робітники – 11 % – 2134 донорів. У групі “інші” помітна тенденція до зниження рівня донорів (у 2003 р. – 35,5 %, у 2007 р. – 31,0 %).

Висновки

1. У донорській популяції відмічається зменшення кількості донорів, особливо у віковій групі 41-50 років (у 2003 р. – 1050 – 24,8 %, у 2007 р. – 560-12,2 %) при невеликому збільшенні донорів у віковій групі до 20 років (у 2003 р. – 507 – 14,1 %, у 2007 р. – 14,7 %).

2. Серед первинних донорів переважають чоловіки (61,5 %), між кадровими донорами – жінки (65,7 %).

3. Позитивною є тенденція збільшення донорів молодого віку та підвищення їх освітнього рівня за рахунок учнівської та студентської молоді: у 2003 р. – 578 – 13,4 %, у 2007 р. – 487 – 14 %.

4. Реальна мотивація – матеріальна зацікавленість набуває виразного значення, що підтверджує велика питома вага серед групи донорів-безробітних (у 2003 р. – 1224 – 32,9 %, у 2007 р. – 1129 – 33 %), а також групи-інші (у 2003 р. – 1504 – 32,9 %, у 2004 р. – 2116 – 44,1 %, у 2007 р. – 1070 – 31 %).

Перспективи подальших досліджень. Зменшення кількості безоплатних і штатних донорів

свідчить про неодмінну потребу щодо розробки нових ефективних методів привертання населення до донорства.

Література

1. Гриза П.В. Служба крові України. Шляхи вдосконалення / П.В.Гриза // Матеріали X конгресу СФУЛТ. – 2004. – С. 638-639.
2. Гриза П.В. Пропаганда донорства – актуальність сьогодні / П.В.Гриза, П.І.Лучану // Вісн. наук. досліджень. – 2002. – № 2 (27). – С. 20-22.
3. Danic V. Clinical and biological qualifications for blood donations / V.Danic, Y.Piquet // Rev. Prat. – 2001. – V.51, № 12. – P. 129-1305.
4. Листрова Г.Г. Опыт иммунизации доноров стафилококковым анатоксином / Г.Г.Листрова, И.Ф.Скляр, В.Г.Цитра // Тр. науч.-практ. конф. по безопасности в трансфузиологии. – Днепропетровск, 1999. – С. 31.
5. Макеев А.Б. О пропаганде донорства в современных условиях / А.Б.Макеев, Л.К.Николаева, Т.А.Ефимов // Тр. науч.-практ. конф. “Актуальные вопросы гематологии и трансфузиологии”. – СПб, 2000. – С. 231-232.
6. Никитин И.К. Платные и первичные доноры крови – факторы высокого риска гемотрансмиссивных инфекций / И.К.Никитин, Т.В.Голосова // Новое в трансфузиологии. – 2001. – Вып. 29. – С. 33-45.
7. Николаева Л.Р. Пропагандистам донорства / Л.Р.Николаева, Д.Н.Рафальсон, Р.Н.Шабашникова. – М., 1983. – С. 3-6.
8. Новак В.Л. Служба крові в Україні: структура та шляхи реформування / В.Л.Новак, П.В.Гриза // Охорона здоров'я України. – К., 2002. – С. 81-85.
9. Новак В.Л. Інфекційна безпека донорської крові та шляхи її досягнення / В.Л.Новак, П.В.Гриза, Т.К.Вільхова // Інфекційні хвороби. – 2001. – № 3. – С. 5-10.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ СОЦИАЛЬНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОНОРОВ Г. КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСЬКОГО

В.В.Грубляк

Резюме. На основании результатов исследования донорской популяции по возрасту, полу, социальному положению за 2003-2007 годы определены особенности изменений в отдельных донорских группах и направлений мотивации донорства в связи с социально-экономическим развитием общества. Обоснована необходимость оптимизации мероприятий по привлечению населения к донорству.

Ключевые слова: доноры крови, социальные группы.

SOME ASPECTS OF A SOCIALLY DEMOGRAPHIC CHARACTERISTIC OF KAM'IANETS'-PODIL'S'KY'S DONORS

V.V.Hrubliak

Abstract. On the basis of the results of a study of a donor's population based on age, sex and the social status during the period from 2003 through 2007 the peculiarities of changes have been determined in individual donor groups and trends of donor motivation in connection with the socio-economic development of the society. A need of optimizing measures, enlisting people to donorship has been substantiated.

Key words: blood donors, social groups.

Municipal Hemotransfusion Station (Kam'ianets'-Podil's'kyi)

Рецензент – доц. В.Е.Кардаш

Buk. Med. Herald. – 2008. – Vol. 12, № 3. – P.87-89

Надійшла до редакції 6.06.2008 року